

Advocaten kennen de realiteit van de jongeren niet

SAMENVATTING RÉSUMÉ SUMMARY ZUSAMMENFASSUNG

NL – Advocaten kennen de realiteit van de jongeren niet. Joke Callewaert hult zich niet in toga om het prestige en het bijbehorende forse ereloon. Haar roeping als pleitster komt rechtstreeks uit de “probleemwijken”: op veertienjarige leeftijd besloot ze dat iedereen recht heeft op een correcte verdediging, ongeacht zijn of haar sociale status. Ruim twintig jaar later denkt ze er nog net zo over.

FR – Les avocats ne connaissent pas la réalité des jeunes. Joke Callewaert n’est pas de celles qui choisissent de porter la toge pour le prestige de l’uniforme et les gros honoraires qui l’accompagnent. Sa vocation de plaideuse est née dans «les quartiers»: à quatorze ans, elle a décidé que chacun avait le droit d’être défendu correctement, quel que soit son statut social. Une conviction qui l’habite depuis plus de vingt ans.

EN – Lawyers cannot connect to the reality of youngsters. Joke Callewaert does not wear her gown just for the prestige and the salary of her well-paid position. Her vocation as counsel and lawyer has its roots in the “problem neighbourhoods”: at the age of fourteen, she decided that everyone was entitled to a correct defence, irrespective of their social status. Twenty years later, she is still of the same opinion.

DE – Anwälte kennen die Realität der Jugend nicht. Joke Callewaert gehört nicht zu denjenigen, die den Talar aus Prestigegründen und wegen der damit verbundenen üppigen Honorare tragen. Ihre Berufung zu Anwältin wurde im Kiez geboren: Im Alter von 14 Jahren gelangte sie zu dem Schluss, dass jeder das Recht auf korrekte Verteidigung hat, unabhängig von seinem sozialen Status. Eine Überzeugung, die sie seit über 20 Jahren vertritt.

Het imposante gebouw met een grote tag op de deur staat middenin een volkswijk tussen Sint-Joost en Schaarbeek. In de inkomhal wacht een aantal volwassenen op zijn beurt terwijl twee meisjes met de aanwezige knuffelbeesten spelen. Er wordt zachtjes gebabbeld – meestal niet in het Frans of Nederlands. Het Brusselse kabinet van het Progress Lawyers Network (PLN) telt een tiental advocaten die gespecialiseerd zijn in sociaal recht, arbeidsrecht, vreemdelingenrecht en jeugdrecht. Joke zelf heeft jeugdrecht als specialiteit. Haar kantoor bevindt zich helemaal bovenin het pand. Het staat vol dossiers en de muren zijn versierd met mensenrechtenaffiches en souvenirs uit Palestina, Vietnam, enz. Een persoonlijke toets die wijst op een ongebruikelijk parcours. Het stereotiep van de rechtenstudent – afkomstig uit de gegoede burgerij, juristen als ouders, gelovend in rechts-liberale waarden,

tennis en piano als hobby’s – is op haar allesbehalve van toepassing. Ze heet ons welkom in een nonchalante outfit. «Mijn ouders zijn lid van de PVDA. Ik groeide dan ook op met de gedachte dat het beter is om anderen van dienst te zijn dan je te laten bedienen. We woonden in een volkswijk – ik woon daar nog steeds – en vanaf mijn veertiende werkte ik in een jongerencentrum.» De achtergrond en motivatie zijn duidelijk. «Ik zag veel jongeren die problemen hadden met het gerecht. Oudere broers in de gevangenis, ouders die de problemen niet aankonden. En ik zag dat ze slecht werden verdedigd. Niet omdat hun advocaten per se slecht waren, maar simpelweg omdat die over een realiteit moesten pleiten die de hunne niet was.»

De jonge Joke besloot daarom zelf advocate te worden – de eerste jurist in de familie. Aan de

* Une version en français de ce portrait peut être facilement retrouvée sur le site www.alterechos.be en faisant une recherche avec le nom de la personne concernée.

«Het essentiële voor ons is om te vechten voor rechten die nu verloren dreigen te gaan: het recht op werk, het recht om te staken, sociale rechten, het recht op waardigheid.»

Vrije Universiteit van Brussel viel haar look – joggingpak, petje, sportschoenen – een beetje uit de toon. Haar vrije tijd bracht ze op straat door in Molenbeek. Ze bleef haar principes trouw.

«Ik werd geconfronteerd met een andere leef- en denkwijze. Het eerste jaar was dat niet gemakkelijk, maar ik heb volgehouden. Uiteindelijk hebben ze me geaccepteerd zoals ik ben, maar ik kan niet zeggen dat ik veel vrienden aan mijn studiejaar heb overgehouden.»

Collectief aan de slag

Haar stage als advocate deed ze bij Jan Fermont, een bekende jurist die gewaardeerd wordt om zijn strijd op het vlak van vreemdelingenrecht. In eerste instantie was het idee om de verdediging toegankelijker te maken en meerdere kleine kabinetten in de volkswijken te openen. «Helaas kwamen we er al snel achter dat dit niet de beste manier was, vooral omdat we een maximum aan specialismen wilden bieden. Om beter en goedkoper te kunnen werken, hebben we daarom besloten één groot kabinet te openen. We hebben er nu een in Brussel en een in Antwerpen.» In contrast met het heersende individualisme in de beroepsgroep wordt in deze kabinetten in grote mate collectief gewerkt. Ieder draagt zijn specialistische kennis bij. Alle betrokkenen hebben dezelfde idealen, waarden en principes. «Ons credo is niet per se de armsten te verdedigen, al kan het daar voor de buitenstaander op lijken. Het essentiële voor ons is om te vechten voor rechten die na veel strijd zijn verworven en nu opnieuw verloren dreigen te gaan: het recht op werk, het recht om te staken, sociale rechten, het recht op waardigheid. Die rechten moeten behouden blijven. We leven in een maatschappij die met de dag harder wordt.»

Geëngageerde advocaten in harde tijden ... de strijd is niet altijd eerlijk en ook buiten de rechtszalen wordt gevochten. Denk bijvoorbeeld aan de arbeiders van Clabecq of aan vluchtelingen

die met uitzetting worden bedreigd. «Voor Clabecq hebben we een echt sociaal pleidooi gehouden, want de kwestie was niet alleen juridisch van aard. Ze kreeg duidelijk een politiek tintje. Voor de Afghaanse vluchtelingen was de situatie zo weerzinwekkend dat een van de advocates zelf met de vluchtelingen mee in hongerstaking is gegaan. Het is krankzinnig om te blijven zeggen dat Kaboel een veilige zone is en dat we daar mensen naar kunnen terugsturen. Een van de vluchtelingen die door ons werd verdedigd, heeft na zijn terugkeer in Kaboel een reeks foto's genomen om te laten zien wat daar gaande is. Die foto's zijn in Brussel tentoongesteld. We hebben meerdere ontmoetingen met parlementsleden georganiseerd om hen de situatie concreet uit te leggen. Om hen duidelijk te maken dat het ontoelaatbaar is om Afghanen terug naar huis te sturen. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en zelfs de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN geven ons gelijk. Maar in België zijn de resultaten grotendeels afhankelijk van voor wie je pleit: de Franstalige of de Nederlandstalige kamer van de RVV (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen). Aan Nederlandstalige kant verliezen we systematisch. Met hen zijn we echt in oorlog!» Volgens Joke is het vreemdelingenrecht enorm aan het afkalven. Voor haar is die achteruitgang een eerste fase die gevolgd zal worden door een meer algemene afbraak van de rechten van de bevolking als geheel. «Daarom is het belangrijk om verder dan de individuele gevallen te kijken.» De reikwijdte van haar dossiers gaat verder dan de individuele situatie van de verdedigde persoon. Het doel is dus niet alleen om op gerechtelijk vlak het pleit te winnen, maar om een beroep te doen op het geweten van de betrokkenen, mensen aan het denken te zetten, wetswijzigingen in de hand te werken. Een ambitie die verder gaat dan alleen het professionele vlak.

Consequent op alle vlakken

Om aan te sluiten bij de waarden die hun kabinet verdedigt, hebben de advocaten van het PLN bewust afgezien van de levensstijl die traditioneel bij de juridische beroepsgroep hoort: de gevraagde tarieven zijn gemiddeld tweemaal lager dan de Brusselse standaard. Het

1. Uit dit engagement met Afghaanse vluchtelingen is het project Solidarity Shop geboren. Het project staat onder leiding van Samir Hamdard, een Afghaanse vluchteling in Brussel, en Selma Benkhelifa, advocate aan de Balie van Brussel en lid van het PLN. Site: <http://solidarityshop.wordpress.com>

gemiddelde netto-inkomen van de pleiters bedraagt 1.200 tot 1.500 euro per maand – en dat na tien jaar ervaring. De advocaten zouden zich zelf geen advocaat kunnen veroorloven, mochten ze er een nodig hebben. «Maar ik heb een goed diploma. Ik kies ervoor om bescheiden te leven, maar ik weet dat ik op elk moment een beter betalende job kan krijgen. Voor veel personen die wij verdedigen, is dat anders. Die hebben geen keuze.»

Bij bijzonder kwetsbare personen moeten soms bijzondere regelingen worden getroffen. «We hebben al eens 250 euro in rekening gebracht voor een dossier van meer dan 40 uur werk. Omdat we collectief werken, kunnen we dat af en toe doen. Maar we moeten onszelf grenzen opleggen, want anders brengen we onszelf in gevaar.» Een van de stokpaardjes van de advocaten is een mutualisering van het juridische systeem – naar voorbeeld van het mutualiteitssysteem voor de gezondheidszorg. Zo zou op veel grotere schaal pro Deo kunnen worden gewerkt. «In Nederland lopen ze op dat vlak een beetje voor. Daar bestaat een fonds, een voorzieningssysteem waarmee pro-Deoadvocaten rechtstreeks kunnen worden betaald en niet hoeft te worden gewacht tot het dossier is afgesloten. In België is er bovendien maar één afsluitingsdatum per jaar. Is die voorbij, dan moet je een jaar wachten.» Gerechtelijke verdediging, aldus Joke, zou een recht moeten zijn voor iedereen, niet alleen voor wie dit kan betalen. «Op dit moment is het systeem zo onvoordelig dat we het aantal pro-Deodossiers tot een derde van het totaal moeten beperken. Het is gewoon niet haalbaar om dat aandeel te vergroten. Maar bij vluchtelingendossiers is pro Deo de enige mogelijkheid.»

Wat kan het gerecht doen als de samenleving niet verandert?

Een zo grote betrokkenheid bij de verdediging van de medemens kan riskant zijn. Je kunt 'te veel' willen doen. «Soms spelen we bijna een soort rol van maatschappelijk werker – de individuen of gezinnen die we verdedigen, zitten soms heel diep. Toch moeten we dit zoveel mogelijk zien te vermijden, want als we hier geen grenzen

in trekken, houden we geen energie meer over om de gerechtelijke strijd te voeren.» Maar lukt dat? De jongeren die Joke verdedigt, hebben stuk voor stuk het nummer van haar privé-gsm. «Veel jongeren kennen hun advocaat totaal niet.

«De justitie wordt gevraagd problemen op te lossen die ze duidelijk niet kan oplossen.»

Dat kan zo niet. Ik weet dat ik met deze manier van werken inbreuk maak op mijn eigen privéleven. Maar ik zou niet weten hoe ik het anders moet aanpakken. We hebben vaak met heel zware situaties te maken. Dit bevestigt voor mij dat ik de juiste keuze heb gemaakt, maar het kan me ook wanhopig maken, want ik heb het gevoel dat het recht geen enkele waarde meer heeft. De willekeur lijkt te heersen.»

Joke concludeert dat wat ze twintig jaar geleden vaststelde, vandaag nog steeds geldt: «De rechters en de advocaten kennen de realiteit van deze jongeren niet. Ze leven in zeer kwetsbare omstandigheden in probleemwijken. Maar om een adequaat antwoord te bieden op hun problemen, moet je hun situatie kennen. Dit is zo frustrerend dat ik soms zin heb om zelf rechter te worden!» Wie weet zal dat op een dag zo zijn. «Wat heeft het voor zin om een jonge delinquent op te sluiten als de samenleving niet verandert? Als hij bij het verlaten van de gevangenis weer in dezelfde situatie van ellende, ontoereikend onderwijs en werkloosheid terecht komt? De justitie wordt gevraagd problemen op te lossen die ze duidelijk niet kan oplossen.» En toch blijft ze vechten voor haar idealen. Opgeven staat niet in haar woordenboek, dat is duidelijk.

Joke Callewaert
Progress Lawyers Network
Haachtsesteenweg 55
1210 Brussel
T. 02 215 26 26
www.progresslaw.net